

Ірина РАБЧУК,

orcid.org/0000-0003-2865-4551

*аспірантка, викладачка кафедри української мови і літератури
Національного університету «Острозька академія»
(Острог, Рівненська область, Україна) rabchukiryna@gmail.com*

СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АПОЗИТИВНИХ СИНТАКСЕМ У ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ (НА МАТЕРІАЛІ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ)

У статті досліджено стилістичний потенціал апозитивної синтаксеми (або ж апозитивеми) у відокремленій і невідокремленій позиціях у публіцистичних текстах на матеріалах українських інтернет-видань «Апостроф», «Радіо Свобода», «ТСН.іа», «Українська правда», «Футбол 24», «Цензор.НЕТ», «Vogue UA» (2016–2020). З'ясовано, що апозитивна синтаксема, що виконує номінативну, уточнювальну, характеризувальну чи пояснювальну функції, – один з ефективних засобів реалізації таких вимог до інтернет-публікацій, як інформативність, документально-фактологічна точність та переконливість.

До визначальних ознак публіцистичного стилю належать також оцінність, емоційність та образність мовного вираження. У зв'язку з цим встановлено, що в публікаціях інтернет-видань апозитивна синтаксема виконує аксіологічну функцію, тобто виражає політичну, суспільну, морально-етичну оцінку (позитивну (власне позитивну, пафосно-позитивну, співчутливу, позитивно-іронічну) чи негативну (іронічну, зневажливу, викривальну)) того, про що йдеться, стає своєрідним індикатором відповідності/невідповідності вимогам, смакам, переконанням окремого мовця, групи осіб чи суспільства загалом. Також акцентовано увагу на тому, що арсенал засобів впливу на емоції, почуття читача розширює апозитивна синтаксема, яка виконує художньо-образну функцію. За нашими спостереженнями, в інтернет-публікаціях найчастіше вона виражена такими тропами, як: епітет, порівняння, метафора, персоніфікація, перифраз та ампліфікація. Така апозитивема стає економним, семантично глибоким мовним засобом, здатним зацікавити читача, пробудити його увагу, викликати певні позитивні чи негативні асоціації.

Зроблено висновок, що в текстах інтернет-видань, основне завдання яких – не лише висвітлювати актуальні внутрішньодержавні й світові події, але і формувати думку суспільства про них, апозитивна синтаксема стає засобом, здатним апелювати як до розуму, так і до почуттєвої сфери читача.

Ключові слова: *апозитивна синтаксема, публіцистичний стиль, уточнювальна функція, характеризувальна функція, пояснювальна функція, аксіологічна функція, художньо-образна функція.*

Iryna RABCHUK,

orcid.org/0000-0003-2865-4551

*Postgraduate Student, Lecturer at the Department of Ukrainian Language and Literature
of the National University of "Ostroh Academy"
(Ostroh, Rivne region, Ukraine) rabchukiryna@gmail.com*

STYLISTIC POTENTIAL OF APPOSITVE SYNTAXEMES IN PUBLICISTIC TEXTS (BASED ON THE MATERIAL OF INTERNET PUBLICATIONS)

The paper examines stylistic potential of the appositive syntaxeme in separated and unseparated positions in publicistic texts using the Ukrainian online publications "Apostrophe", "Radio Liberty", "TSN.ua", "Ukrainian Truth", "Football 24", "Censor.NET", "«Vogue UA» (2016–2020) as examples. The article reveals that the appositive syntaxeme, which performs nominative, clarifying, characterizing or interpretative functions, is one of the effective means of implementing such requirements for the Internet publications as informative potential, documentary and factual accuracy and persuasiveness.

The defining features of the publicistic style also include its estimative ability, emotionality and imagery of the language expression. In this regard, it is identified that in the publications of Internet editions the appositive syntaxeme performs an axiological function, which means that it gives political, social, moral and ethical estimation (positive (proper positive, pathos-positive, sympathetic, positive-ironic) or negative (ironic, derogatory, exposing)) of the matter under consideration, becomes a kind of indicator of conformity/nonconformity with the requirements, tastes, beliefs of an individual speaker, a group of individuals or society as a whole. The attention is also drawn to the fact that the appositive syntaxeme, which performs an artistic and figurative function, expands the spectrum of means of influencing the reader's emotions and feelings. In accordance with our observations, it is most often expressed in Internet publications by such tropes as epithet, simile, metaphor, personification, periphrasis and amplification. The appositive syntaxeme thus becomes a concise, semantically comprehensive language tool that can excite the reader, awaken his imagination and act as a trigger to certain positive or negative associations.

It has been concluded that in the texts of online editions, the main task of which is not only to report on current domestic and global events, but also to form public opinion on them, the appositive syntaxeme becomes a tool capable of appealing to both the mental and the emotional sphere of the reader.

Key words: *appositive syntaxeme, publicistic style, clarifying function, characterizing function, interpretative function, axiological function, artistic and figurative function.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток і доступність сучасних інформаційних технологій, глобалізаційні процеси, надзвичайно велика кількість щоденних подій в Україні і світі, необхідність реагувати на них, інформувати суспільство, формувати його погляди, ставлення – усе це впливає на розвиток публіцистичного стилю, зокрема мови засобів масової комунікації, які мають можливість оперативно висвітлювати важливі зміни в житті соціуму. Значну роль у цьому процесі відіграють інтернет-видання, які водночас і відображають сучасність, і фактично творять громадську думку.

Серед усіх мовних засобів, уживаних у текстах інтернет-ЗМІ, нашу увагу привертають апозитивні синтаксеми (або ж апозитивеми) як унікальні й не досить комплексно досліджені одиниці синтаксичного рівня мови, які, будучи другою назвою предмета, здатні виконувати широкий спектр функцій: номінативну, характеризувальну, уточнювальну, пояснювальну, аксіологічну й художньо-образну.

Аналіз досліджень. Специфіка функціонування сучасної української мови в засобах масової інформації викликає значний інтерес науковців, які досліджують її лексичні особливості (М. В. Бігусяк, Н. В. Карпалюк, М. І. Навальна, О. А. Сербенська, О. А. Стишов, О. В. Тихоненко та ін.), сучасні словотвірні процеси (Г. М. Віняр, Є. А. Карпіловська, Н. Ф. Клименко, І. Я. Мислива-Бунько, Г. С. Онуфрієнко, О. М. Турчак, Н. М. Хрустик та ін.), окремі аспекти синтаксичної організації (В. В. Богатько, І. Я. Завальнюк, А. П. Загнітко, Н. М. Івкова, Л. І. Конюхова та ін.), культуромовні (С. Я. Єрмоленко, Л. Т. Масенко, О. Д. Пономарів та ін.) і лінгвостилістичні особливості (С. П. Бибик, М. П. Дудик, Т. А. Коць, М. М. Скиба та ін.).

Донині дослідження апозитивної синтаксеми на матеріалі публіцистичного стилю знайшло своє часткове відображення в працях науковців, які вивчають юкстапозити, тобто власне апозитивну синтаксему на лексичному та словотвірному рівнях мови. Так, Г. М. Віняр (Віняр, 2009: 15–16), О. М. Турчак (Турчак, 2016), Н. М. Хрустик (Хрустик, 2016) розглядають юкстапозити крізь призму активного процесу словотворення. І. Я. Мислива-Бунько в дисертації «Складні слова в мові сучасної української преси: структура та стилістичні функції» з-поміж інших типів складних слів приділяє увагу й субстантивам-юкстапозитам, їхнім словотвірним особливостям, стилістичній доцільності й важливості в текстах публіцистичного стилю (Мислива-Бунько, 2014).

Стилістичне навантаження апозитивних синтаксем фрагментарно описала О. Д. Федоренко, вивчаючи емоційно-оцінний потенціал демінутивів у публіцистиці (1995–2004). У статті «Демінутиви як засоби публіцистичної експресії» дослідниця зазначає, що використання конструкцій із власне апозитивними синтаксемами, ускладненими демінутивними суфіксами, здатне посилити позитивно-оцінну чи негативно-оцінну насаженість текстів (Федоренко, 2020). Огляд літератури засвідчує, що питання функціонування апозитивної синтаксеми (як у відокремленій, так і невідокремленій позиціях) у текстах публіцистичного стилю як одиниці синтаксичного рівня потребує більш ґрунтовного опрацювання.

Мета статті – з'ясувати стилістичний потенціал апозитивеми в публіцистичних текстах на матеріалах інтернет-видань «Апостроф», «Радіо Свобода», «ТСН.ua», «Українська правда», «Футбол 24», «Цензор.НЕТ», «Vogue UA» (2016–2020).

Виклад основного матеріалу. Для того щоб реалізувати такі вимоги до текстів публіцистичного стилю, як інформативність, документально-фактологічна точність, переконливість (Мацько, 2003: 272), інтернет-видання активно послуговуються апозитивними синтаксемами, які допомагають за відносно мінімального використання мовних засобів передати значний обсяг інформації про осіб, які прямо чи опосередковано залучені до політики, економічних процесів, соціальної сфери, історії, культури, релігії, науки, медицини, спорту, моди тощо як нашої держави, так і світу загалом, а також про істот-неосіб, предмети, будівлі, явища, поняття, тобто все, що оточує людину й може бути окреслене тематичною групою «Навколишній світ».

У текстах інтернет-видань натрапляємо на широке використання апозитивем-анторопонімів (*баскетболіст Леброн Джеймс, генеральний директор Олександр Хлань, кандидат у президенти Анатолій Гриценко, патріарх Філарет; у рідного стрійка – Тараса Шухевича; снайпер Юлія Матвієнко, Білка* тощо), апозитивем-топонімів (*Донецька область, Луганська область, місто Макіївка, річка Ельба, село Тринілля, штат Техас* тощо), апозитивем-ергонімів (*аеропорт «Бориспіль», добровольчий полк «Азов», замок-музей «Радомисль», концтабір «Аушвіц», партія БПП, партія «Слуга народу», редакція «Четверта влада», ресторан «Езо»* тощо), апозитивем-хремотонімів (*альбом «#Ідиназвук», вистава «Осінь на Плутоні», вірус «Petya», колектив «Хорея козацька», роман «Чума», ситком «Леся + Рома», танк «Оплот», фільм*

«*Мої думки тихі*», *чарт «iTunes»* тощо). У таких конструкціях між означуваним словом та апозитивною синтаксевою виникають відношення номінації й уточнення, апозитивема, називаючи реалії, допомагає виокремити серед багатьох однотипних важливі в конкретному контексті (власні назви осіб; власні назви місцевостей, регіонів, населених пунктів, водних та рельєфних об'єктів; власні назви установ, закладів, спілок, об'єднань людей; власні назви предметів, явищ матеріальної й духовної культури), конкретизувати уявлення реципієнта про них.

У публікаціях, основними героями яких є люди, апозитивна синтаксема допомагає актуалізувати той аспект особистості (професійний, громадський, соціальний, освітній, віковий тощо), який важливий для читача в тій чи тій ситуації. Достовірності, переконливості й вагомості зображуваному додають чіткі вказівки на авторів висловлювань, коментарів, тобто на джерела інформації, а лінгвістичним засобом підтвердження обізнаності цих осіб у певній сфері, своєрідним поясненням, чому їхню думку вважають експертною, стає апозитивема. Тож апозитивна синтаксема (як у відокремленій, так і в невідокремленій позиціях) у текстах інтернет-видань характеризує осіб за:

– професією, фахом, посадою: *історик і публіцист* *Олександр Палій* (Радіо Свобода, 22.02.2016); *екс-президента* *Віктора Януковича* (УП, 01.07.2017); *Василя Голобородька – поета старшого покоління* (Радіо Свобода, 07.04.2020); *із Юрієм Віртом, екс-наставником рівненського Вереса* (Футбол 24, 19.03.2018);

– родом занять (безвідносно до професійної діяльності) або за характерними для них діями: *лірник* *Тарас Компаніченко* (ТСН, 14.01.2017); *засновниця музею* *Світлана Кочерга* (Радіо Свобода, 15.03.2016); *митці-волонтери* (Радіо Свобода, 16.03.2016); *біотехнологи-активісти* (УП, 19.03.2018); *депутати-«вихідці»* (Апостроф, 19.03.2019); *...Антоніо зустрів на вулиці свого одногрупника – фрилансера...* (Vogue UA, 25.03.2020);

– військовими, науковими, релігійними та іншими званнями, титулами: *командувач військово-космічних сил КВІР* *Амір Алі Хаджи-заде* (Апостроф, 16.01.2020); *боєць-доброволець* *Марія Берлінська* (ЦН, 27.02.2018); *доцент і кандидат технічних наук* *Іван Денисенко* (Апостроф, 17.03.2019); *святого Миколая, єпископа Мирського (270–343)* (Радіо Свобода, 25.12.2017); *Зараз він – чемпіон України з плавання, входить до резерву параолімпійської збірної...* (УП, 14.02.2018);

– стосунком до певних мистецьких течій, суспільно-політичних акцій, партій, об'єднань тощо: *театральних діячів-авангардистів* (Радіо Свобода, 15.02.2017); *опозиціонера Бориса Немцова* (УП, 01.07.2017); *автомайданівця Віталія Устименка* (УП, 11.04.2018); *Олександрю Плеханову – активісту Революції Гідності...* (ЦН, 07.03.2018);

– національно-етнічною належністю, громадянством: *організатор-іноземець* (ЦН, 16.03.2018); *диригент-американець* (Радіо Свобода, 13.02.2017); *Ми, аргентинці, спроможні на великі речі...* (Футбол 24, 19.03.18.);

– родинними стосунками: *Наречена поета Ольга Олійник* (Радіо Свобода, 22.02.2016); *Принц Чарльз, старший серед синів королеви Великобританії Єлизавети II, видужав...* (Апостроф, 30.03.2020); *Матео, мій другий син* (Футбол 24, 19.03.2018);

– приятельськими зв'язками, іншою спорідненістю: *соратник Юлії Тимошенко Сергій Соболев* (УП, 18.01.2018); *...дідусь-сусід* (ЦН, 23.02.2018); *з колегами-однодумцями* (УП, 16.02.2018); *з приятелем-колегою* (УП);

– освітнім статусом: *Франко-учень* (УП, 29.05.2018); *жінки-випускниці коледжів* (Апостроф, 07.03.2020); *Оксана Галів, студентка родом із Долини* (ЦН); *Дмитро, їхній учень* (УП, 03.02.2018);

– віком: *оборонець-ветеран* (Футбол 24, 09.03.2018); *Байдена-молодшого* (Апостроф, 11.03.2020); *викладачі-пенсіонери* (УП, 27.08.2018); *...місцеві жителі – молоді з літніми – почали сваритися...* (Радіо Свобода, 15.03.2016).

Досить часто в інтернет-публікаціях натрапляємо на використання не поодиноким апозитивем, що характеризують осіб, а синонімічних, кожна з яких по-новому розкриває героя, експерта з певних питань та ін., напр.: *Колега Алли Мазур, телеведуча Лідія Таран...* (ТСН, 01.04.2020); *Важливу роль <...> зіграла муза і дружина дизайнера Мішель Ламі* (Vogue UA, 18.11.2017); *...наголошує журналіст з Луганська Андрій Діхтяренко, головний редактор місцевого видання «Реальна газета»* (Радіо Свобода, 18.03.2016); *Грета Турнберг, школярка та борець із екологічними проблемами зі Швеції...* (Апостроф, 31.12.2019); *...зустріч <...> Франца Беккенбауера, головного тренера збірної ФРН, дворазового володаря «Золотого м'яча»* (Футбол 24, 18.03.2018). Накопичення в межах однієї синтаксичної конструкції апозитивем різних лексико-семантичних груп сприяє економному використанню мовних

засобів, адже дає змогу авторові конденсовано передати інформацію, створити чіткий, об'ємний «портрет» особи, уникнути небажаної тавтології.

Фіксуємо й випадки, коли власне апозитивна синтаксема й означуване слово разом стають апозитивом до антропоніма, напр.: *археолог-любитель Вікентій Хвойка* (Радіо Свобода, 22.10.2017); *лікар-гомеопат Пітер Фішер* (Апостроф, 28.11.2019); *поет-шістдесятник Голобородько* (Радіо Свобода, 07.04.2020). Можемо стверджувати, що ці своєрідні «кола апозитивем» виконують у текстах інтернет-видань ту саму функцію, що й синонімічні апозитивні синтаксеми.

Апозитивами тематичної групи «Навколишній світ» окреслюють предмети, будівлі, явища чи поняття і здатні характеризувати їх за: 1) призначенням, функцією (*смолоскипи-світильники* (ТСН); *вишиванка-одяг* (Радіо Свобода, 16.05.2017); *Цей будинок <...> побудував Наполеон як подарунок одному зі своїх генералів* (Vogue UA, 18.11.2017); *Після відвідин заводу ім. Малишева, відомого українського виробника бронетехніки,...* (Апостроф, 08.11.2019)); 2) зовнішньою, внутрішньою чи асоціативною подібністю з іншими предметами, явищами (*двором-колодязем* (Радіо Свобода, 07.04.2020); *в сукні-кокони* (Vogue UA, 17.03.2020); *до зали-бункеру* (Апостроф, 17.03.2019)); 3) видовою ознакою (*боти-юристи* (УП, 14.02.2018); *на санках-нартах* (ТСН, 14.01.2017); *фольк-гурт* (УП, 02.03.2020); *з лекції-зустрічі* (Апостроф, 19.03.2019); *із заставки-титрів* (УП, 14.12.2019)) тощо.

Напівпредикативні апозитивні синтаксеми, що стосуються осіб і тематичного діапазону «Навколишній світ», виконують у текстах інтернет-видань не лише характеризувальну, але й уточнювальну функції. Також вони можуть мати уточнювальне значення в реченнях, у яких означуване слово стилістично навантажене, тобто виконує художньо-образну (*...як зупинити зовнішнього ворога, Росію...* (УП, 28.10.2016); *...(не)виконання програми <...> дочкою «Нафтогазу» – компанією «Укргазвидобування» (УГВ)* (Апостроф, 20.03.2020); *...сплутався зі «смертельним ворогом» Ірану – Ізраїлем* (Апостроф, 23.11.2019)) чи аксіологічну функцію (*...коли ж черга дійде «до реального соціального зла – УПЦ (МП)»* (Радіо Свобода, 16.05.2017); *...ми б не мали тут такого жирного агента впливу, як Медведчук* (Апостроф, 17.03.2019); *...oll.tv покаже найяскравішу українську прем'єру року – комедію молодого режисера Антоніо Лукіча «Мої думки тихі»* (Vogue UA, 25.03.2020)). У таких конструкціях

вилучити напівпредикативні апозитивні синтаксеми без втрати змісту неможливо, тому вони стають семантичним предикатом до суб'єкта (Кульбабська, 2011: 362–363; Слинко, 1994: 361).

У постпозиції до особових займенників напівпредикативні апозитивні синтаксеми виражають уточнення, посилення (Кульбабська, 2011: 364; Слинко, 1994: 362), оскільки семантика означуваних слів такого типу досить абстрактна: *Нам, православним, <...> треба спочатку визначитись...* (Радіо Свобода, 24.12.2017); *Це велика мрія для нас – гравців та уболівальників* (Футбол 24, 19.03.2018); *...про все це ми, журналісти, писали 25 років тому...* (Радіо Свобода, 30.12.2017).

Окрім номінативної, характеризувальної й уточнювальної, апозитивна синтаксема в текстах інтернет-видань виконує ще й пояснювальну функцію, зокрема «додатково кваліфікує предмет іншим словом або повніше розкриває зміст поняття як ім'я ототожнення» (Плющ, 2011: 190). З означуваним словом вона поєднана сполучником (*тобто, себто, цебто, або, чи*) або без нього, напр.: *...такі (суперлюди) можуть бути схильними до гіпоманії – психічного стану, протилежного депресії* (Vogue UA, 29.01.2020); *Найбільш небезпечним соціальним явищем є лудоманія – хвороблива пристрасть до азартних ігор* (УП, 31.05.2018); *Це ОЗМ-72, протипіхотна осколкова міна* (Радіо Свобода, 15.05.2017); *В <...> скай-дзорінгу або ж буксуванні ліжника показати себе можуть не лише їздові собаки...* (ТСН, 14.01.2017); *...довіряють Зеленському, тобто «позасистемному» кандидату,...* (Апостроф, 12.03.2019). Як засвідчують приклади, апозитивема доповнює зміст повідомлення інформацією, необхідною для порозуміння зі співрозмовником (якщо це жанр інтерв'ю) та/або читачем, тобто сприяє втіленню доступності (зрозумілості) висловлення, зорієнтованості на широку аудиторію, а отже, досягненню прагматичної мети – впливати на розумову й почуттєву сфери реципієнтів.

До визначальних ознак публіцистичного стилю, крім інформативності, документально-фактологічної точності та переконливості, належать оцінність, емоційність та образність мовного вираження (Дудик, 2005: 87, 91; Мацько, 2003: 272), адже, як зауважує О. Д. Пономарів, у публіцистичному творі потрібно не лише подати інформацію, а й витлумачити її з певних позицій, переконати читача в їхній правильності (Пономарів, 2000: 13).

Функція впливу на масову свідомість суспільства виявляється, зокрема, у вживанні експресив-

них позитивно- і негативнооцiнних розмовних мовних засобiв (Коць, 2019: 386). У публiкацiях iнтернет-видань апозитивна синтаксема здатна виконувати аксиологiчну функцiю, тобто бути виразником полiтичної, суспiльної, морально-етичної оцiнки (позитивної чи негативноi) того, про що йдеться, тобто своєрiдним iндикатором вiдповiдностi/невiдповiдностi вимогам, смакам, переконанням окремого мовця, групи осiб чи суспiльства загалом. Позитивна оцiнка здебiльшого пов'язана з дiяльнiстю видатних осiб у певнiй сферi суспiльного життя (економiчнiй, полiтичнiй, соцiальнiй, духовнiй тощо); бажанням висловити радiсть, прихильнiсть, схвалення, захоплення; пiдкреслити виняткове значення якогось явища, досягнення, винаходу тощо. Серед вiдтiнкiв її значень виокремлюємо:

– власне позитивне: *Вiн – тренер-мотиватор* (Футбол 24, 19.03.2018); *...на другому поверсi будинку Оуенса i Мiшель Ламi – його дружини i музи* (Vogue UA, 18.11.2017); *Патрiарх мiг чiтко, знаєте, як батько, як духовний наставник, сказати «Ви помиляєтесь»...* (УП, 11.12.2019); *...продовжує Катерина Василiвна, бабця Свiтлани* (УП, 20.02.2018); *Портрет Марiї-Матусi...* (УП, 12.03.2020); *...залучити у свiй фiльм Ірму Вітовську – найпопулярнiшу сьогоднi українську актрису* (Vogue UA, 25.03.2020);

– пафосно-позитивне: *...а це вже Імобiле, герой суперечливого епiзоду та й матчу загалом* (Футбол 24, 12.03.2018); *У цей день Марiя стала Грушевською, Панi Професоровою, гранд-дамою львiвського українського товариства* (УП, 12.03.2020); *Роман Шухевич назавжди закарбував себе в пам'ятi українцiв як незламний борець за незалежнiсть України вiд нiмецького та радянського поневолення* (ТСН);

– спiвчутливе: *Що вони можуть, бiдачки, зроби́ти?* (УП, 20.01.2020);

– позитивно-iронiчне: *У кандидата-комiка <...> найбільшi успішна передвиборча кампанiя* (Апостроф, 09.03.2019); *Тодi я, типовий представник поколiння трудоголикiв, вiршила...* (Vogue UA, 18.03.2020).

Позитивно-оцiнна семантика апозитивем «зчитується» через уживання в iхньому складi лексем iз яскраво позитивним значенням (напр.: *борець, герой, гранд-дама, духовний наставник, мотиватор, муза* тощо), ступенiв порiвняння прикметникiв (напр.: *найбільшi впливовий, найпопулярнiший, найвiдомiший* тощо), слiв зi зменшено-пестливими суфiксами (напр.: *бабця, матуся, бiдачки* тощо). Подекуди аксиологiчна функцiя поєднується з художньо-образною: апозитивема стає не

лише виразником позитивної оцiнки, але й тропеiчних значень, напр.: *незламний борець, мистецький форпост* (епiтети), *тренер-мотиватор* (порiвняння), *Імобiле, герой суперечливого епiзоду та й матчу загалом* (гiпербола).

Тексти iнтернет-видань засвiдчують негативне ставлення суспiльства до держав, терористичних утворень чи окремих осiб, якi посягають на суверенитет i територiальну цiлiснiсть України, провадять приховану чи вiдкриту антиукраїнську дiяльнiсть. Також негативно оцiнка може стосуватися осiб, якi своїми вчинками чи пасивнiстю гальмують розвиток будь-якої сфери суспiльного життя; предметiв i явищ, що завдають моральної й/або матерiальної шкоди громадянам нашої держави, iнших країн чи свiтовi загалом; осiб, якi мають неоднаковi погляди, вiросповiдання, морально-етичнi переконання, полiтичнi вподобання або належать до рiзних партiй, угруповань тощо, й оцiнюють дiяльнiсть одне одного. Ми зафiксували такий спектр значень негативноi оцiнки, втiлених через використання апозитивеми:

– iронiчне: *У вiдео-заявi «ополченочка» Маргарита Пономаренко розповiла...* (Апостроф, 08.03.2019); *Голова так званої ДНР Денис Пушилін заявив...* (Апостроф, 20.05.2019); *...прихильники Порошенка – так званi «порохоботи» – частково вплинули на рейтинг президента...* (ЦН, 24.04.2019); *Це piар-літак, який зазнав piар-катастрофу* (Апостроф, 24.12.2019); *...переговори iз сепаратистами за посередництва «Росiї-миротворця»* (ЦН, 21.04.2020);

– зневажливе: *...висновки одного з «експертiв-прислужникiв»...* (Радiо Свобода, 04.05.2020); *Скандальна українська телеведуча, дружина кума Путiна Вiктора Медведчука Оксана Марченко рiзко прокоментувала...* (Апостроф, 17.03.2019); *...що нам приписують недорогенькi медiа-утриманки* (ЦН, 10.03.2018);

– викривальне: *...i експерт-грантоїд, i бiзнесмен-лобiст* (Апостроф, 14.11.2019); *...провальний режим одiозного диктатора Мадуро...* (Апостроф, 31.12.2019); *...заявила Собчак вiдчому теледебатiв – кремльському пропагандисту Володимиру Соловйову* (ЦН, 14.03.2018); *...ми вiдаємо колишнiх службовцiв «Беркуту» – вiдвертих убивцiв громадян України* (Апостроф, 29.12.2019); *...бути олігархом-здирником – злочин* (УП, 26.04.2019); *РОСІЙСЬКИЙ КУРАТОР ГЕНЕРАЛА-ЗРАДНИКА ШАЙТАНОВА...* (ТСН, 24.04.2020).

Засобом передачі негативного ставлення стає використання слiв чи словосполучень iз початково закладеним чи набути́м в українському

соціумі негативним значенням (*популіст, лобіст, убивця, здирник, зрадник, утриманка, одіозний диктатор, грантоїд, кум Путіна, кремлівський пропагандист* тощо). Для підсилення стилістичного ефекту автори публікацій уживають лексеми з підкреслено негативним значенням зі зменшено-пестливими суфіксами (*ополченочка*), вдаються до тропа – оксиморона (*піар-катастрофа, Росія-миротворець*), послуговуються сполучником *так званий* тощо.

Арсенал засобів впливу на емоції, почуття читача розширює апозитивна синтаксема, що виконує художньо-образну функцію. За нашими спостереженнями, в інтернет-публікаціях найчастіше вона здатна виконувати роль таких тропів, як: епітет, порівняння, метафора, персоніфікація, перифраз, ампліфікація. Економними, семантично глибокими, характеризувально-оцінними засобами вираження й конкретизації уявлень читачів про осіб, предмети, явища стають апозитивними-епітети (напр.: *диво-препаратів* (Апостроф, 23.03.2020); *«чудо-ліки»* (Апостроф, 23.03.2020); *...це були танки БМ «Булат» – глибока модернізація танків Т-64* (Апостроф, 08.11.2019)) та апозитивними-порівняння (*Жінка-поїзд* (Футбол 24, 08.03.2018); *з людини-катастрофи* (Vogue UA, 22.03.2020); *сукні-коконі* (Vogue UA, 17.03.2020); *до зали-бункера* (Апостроф, 17.03.2019); *державою-монстром* (Радіо Свобода, 04.05.2020)).

Створення «дозованих» яскравих, емоційних образів, здатних зацікавити читача, уплинути на його почуттєву сферу, ґрунтується на використанні апозитивними-метафори, в основі якої – «зовнішня подібність різних об'єктів, вражень від їх сприймання» (Коць, 2019: 262), напр.: *команда-зірка* (Футбол 24, 14.03.2018); *місто-супутник* (Радіо Свобода, 22.10.2017); *...Зеленський обирався як президент миру...* (Апостроф, 19.02.2020); *голова Білого дому Дональд Трамп* (Апостроф, 05.12.2019); *Головні ролі в «Біжи» грають <...> і Мерріт Вівер – зірка серіалу «Сестра Джекі»* (Vogue UA, 23.03.2020).

Цікаве й художньо насажене використання в текстах публіцистичного стилю такого тропа, як персоніфікація. Наділення предметів, явищ чи абстрактних понять людськими властивостями дає змогу створювати об'ємні, цікаві образи, які здатні «втягнути» реципієнта, пробуджують його уяву, створюють певні позитивні чи негативні асоціації, напр.: *ГРОМАДИ-ЗАРУЧНИКИ* (УП, 27.12.2017); *слів-паразитів* (ТСН, 31.03.2020); *проект-переможець* (ЦН, 03.12.2017); *Росія-окупант* (УП, 18.01.2018); *країну-агресора* (Апостроф, 05.12.2019); *держави-агресора* (Радіо

Свобода, 26.03.2016); *із містами-побратимами* (Радіо Свобода, 14.05.2017); *...довгожитель американо-американського телебачення, сатиричний мультсеріал «Сімпсоні»...* (Апостроф, 22.03.2020). Деякі з апозитивними-персоніфікацій настільки влучно, точно й актуально відображають реалії епохи, суспільні настрої, що стають мовними кліше: *Росія-окупант, країна-агресор, держава-агресор* тощо.

Апозитивні синтаксеми-перифрази – інші, образні назви осіб чи лексем тематичного діапазону «Навколишній світ», з одного боку, виконують естетичну функцію, додаючи публіцистичному тексту відтінків художності, із другого – розширюють арсенал синонімічних засобів, а з третього – містять у собі елемент словесного загравання з читачем: *Через нього (Тільця) проходить Уран – планета великих змін і перетворень* (Апостроф, 21.03.2020); *...цікавий порятунок – пити горілку, вогняну воду* (ТСН, 30.03.2020); *Родини Барвінських і Шухевичів – перших «опікунів» професора Грушевського, були близькими...* (УП, 12.03.2020). Подекуди апозитивними-перифраз може виконувати не лише художньо-образну, але й аксіологічну функцію, напр.: *...Дастін Гоффман <...> сказав, що його мама була з Києва – «мами-Росії»* (Радіо Свобода, 08.09.2017).

Досить часто в публікаціях інтернет-видань натрапляємо на ампліфіковані апозитивними, до яких вдаються під час перерахування регалій, досягнень осіб, що засвідчують їхню впливовість, авторитетність у певній сфері суспільного життя, напр.: *...каже лікарка-дерматокосметолог Тійна Орасмяе-Медер, авторка бестселера «Б'юті-міфі», експертка з розроблення косметичних засобів...* (Vogue UA, 18.03.2020); *Український письменник, поет, популярний колумніст, зірка «покоління тридцятирічних» Андрій Любка...* (Радіо Свобода, 15.03.2016); *Ми, учасники Революції Гідності, воїни-захисники України від російської агресії, добровольці та громадські активісти, політики та дипломати, діячі культури та мистецтва, патріоти нашої держави, застерігаємо нинішню владу...* (ЦН, 06.05.2020).

Як засвідчують приклади, в ампліфіковані ряди можуть бути поєднані як стилістично нейтральні (напр.: *лікарка-дерматокосметолог Тійна Орасмяе-Медер, експертка з розроблення косметичних засобів; український письменник, поет Андрій Любка*), так і оцінно-експресивні (напр.: *популярний колумніст Андрій Любка; ми, учасники Революції Гідності, воїни-захисники України від російської агресії*) чи художньо-образні апозитивні синтаксеми (*зірка «покоління*

тридцятирiчних» Андрiй Любка). Використання амплiфiкованих апозитивем сприяє максимальнiй змiстовiй насиченостi тексту, уможливує передачу рiзноманiтних вiдтiнкiв значень за компактного використання мовних засобiв, а пiдкреслення компетентностi героiв iнтернет-публiкацiї переконує читача в достовiрностi поданої iнформацiї.

Висновки. У текстах iнтернет-видань, основне завдання яких – не лише висвiтлювати актуальнi внутрiшньодержавнi й свiтовi подiї, але i формувати думку суспiльства про них, апози-

тивна синтаксема (у вiдокремленiй i невiдокремленiй позицiях) стає засобом, здатним апелювати як до розуму, так i до почуттєвої сфери читача. Її номiнативна, характеризувальна, уточнювальна й пояснювальна функцiї дають змогу реалiзувати такi вимоги до текстiв публiцистичного стилю, як iнформативнiсть, документально-фактологiчна точнiсть i переконливiсть. Натомiсть апозитивеми, що виконують аксиологiчну й художньо-образну функцiї, забезпечують оцiннiсть, емоцiйнiсть та образнiсть як невiд’ємнi складники мовного вираження в текстах ЗМI.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апостроф. URL: <https://apostrophe.ua/ua> (дата звернення: 30.03.2020).
2. Вiняр Г. М. Творення нових iменникiв багатоосновними способами (на матерiалi газети «Україна молода»). *Фiлологiчні студiї. Науковий вiсник Криворiзького державного педагогiчного унiверситету*. Кривий Рiг, 2009. Вип. 3. С. 14–21.
3. Дудик П. С. Стилiстика української мови : навчальний посiбник. Київ : Видавничий центр «Академiя», 2005. 368 с.
4. Коць Т. А. Публiцистичний стиль в українській лiтературнiй мовi кiнця ХІХ – початку ХХІ ст. : нормативно-аксиологiчний аспект : дис. ... д-ра фiлол. наук : 10.02.01. Київ, 2019. 455 с.
5. Кульбабська О. В. Вторинна предикацiя у простому реченнi : монографiя. Чернiвцi : Чернiвецький нацiональний унiверситет, 2011. 672 с.
6. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : пiдручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
7. Мислива-Бунько І. Я. Складнi слова в мовi сучасної української преси : структура та стилiстичнi функцiї : автореф. дис. ... канд. фiлол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2014. 18 с.
8. Плющ М. Я. Словоформа в семантично елементарному та ускладненому реченнi : вибранi працi. Київ : Видавництво Нацiонального педагогiчного унiверситету iменi М. П. Драгоманова, 2011. 362 с.
9. Пономарiв О. Д. Стилiстика сучасної української мови : пiдручник. Тернопiль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
10. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/> (дата звернення: 04.05.2020).
11. Слинько І. І., Гуїванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : проблемнi питання : навчальний посiбник. Київ : Вища школа, 1994. 670 с.
12. ТСН.ua. URL: <https://tsn.ua/> (дата звернення: 01.04.2020).
13. Турчак О. М. Юкстапозитнi типи як основа новотворiв публiцистичного стилю (на матерiалi перiодичних видань кiнця ХХ столiття). *Вiсник Харкiвського нацiонального унiверситету iменi В. Н. Каразiна. Серiя: Фiлологiя*. Харкiв, 2016. Вип. 75. С. 32–35.
14. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/> (дата звернення: 26.03.2020).
15. Федоренко О. Д. Демiнутивнi як засоби публiцистичної експресiї. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2144> (дата звернення: 11.05.2020).
16. Футбол 24. URL: <https://football24.ua/> (дата звернення: 13.03.2020).
17. Хрустик Н. М. Активнi процеси словотворення в сучаснiй українській мовi: складнi слова. *Слов’янський збiрник*. Чернiвцi, 2016. Вип. 20. С. 123–135.
18. Цензор.НЕТ. URL: <https://censor.net.ua/> (дата звернення: 06.05.2020).
19. Vogue UA. URL: <https://vogue.ua/ua/> (дата звернення: 25.03.2020).

REFERENCES

1. Apostrof [Apostrophe]. Retrieved from: <https://apostrophe.ua/ua> (data zvernennia: 30.03.2020) [in Ukrainian].
2. Viniar H. M. Tvorennya novykh imennykiv bahatoosnovnymy sposobamy (na materialy hazety "Ukraina moloda") [Formation of new names of nouns by the multibasic ways (on a material of the newspaper "Ukraine is young")]. *Philological Studies. Scientific Bulletin of Kryvyi Rih State Pedagogical University*. Kryvyi Rih, 2009. Vyp. 3. Pp. 14–21 [in Ukrainian].
3. Dudyk P. S. Stylistyka ukrainskoi movy [Stylistics of Ukrainian language]. Kyiv : Vydavnychy tsestr "Akademiia", 2005. 368 p. [in Ukrainian].
4. Kots T. A. Publitsystychnyi styl v ukrainskii literaturnii movi kintsia XIX – pochatku XX st.: normatyvno-aksiolohichnyi aspekt [The journalistic style in the the Ukrainian literary language of the late nineteenth and early twenty-first centuries : the normative axiological aspect] : dys. ... d-ra filol. nauk : 10.02.01. Kyiv, 2019. 455 p. [in Ukrainian].
5. Kulbabska O. V. Vtorynna predykatsiia u prostomu rechenni : monohrafiia [Secondary predication in a simple sentence : monograph]. Chernivtsi : Chernivtsi National University, 2011. 672 p. [in Ukrainian].
6. Matsko L. I., Sydorenko O. M., Matsko O. M. Stylistyka ukrainskoi movy [Stylistics of Ukrainian language]. Kyiv : Vyshcha shkola, 2003. 462 p. [in Ukrainian].

7. Myslyva-Bunko I. Ya. Skladni slova v movi suchasnoi ukrainskoi presy : struktura ta stylistychni funktsii [Compound Words in Modern Ukrainian Language of the Press : Structure and Stylistic Devices] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01. Luts'k, 2014. 18 p. [in Ukrainian].
8. Pliushch M. Ya. Slovoforma v semantychno elementarnomu ta uskladnenomu rechenni : vybrani pratsi. [Word form in a semantically elementary and complicated sentence : selected works]. Kyiv : National Pedagogical Dragomanov University, 2011. 362 p. [in Ukrainian].
9. Ponomariv O. D. Stylistyka suchasnoi ukrainskoi movy [Stylistics of modern Ukrainian language]. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan, 2000. 248 p. [in Ukrainian].
10. Radio Svoboda [Radio Liberty]. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/> (data zvernennia: 04.05.2020) [in Ukrainian].
11. Slynko I. I., Huivaniuk N. V., Kobylanska M. F. Syntaksys suchasnoi ukrainskoi movy : problemni pytannia [Syntax of modern Ukrainian language : problem questions]. Kyiv : Vyshcha shkola, 1994. 670 p. [in Ukrainian].
12. TSN.ua [TSN.ua]. Retrieved from: <https://tsn.ua/> (data zvernennia: 01.04.2020) [in Ukrainian].
13. Turchak O. M. Yukstapozytyni typy yak osnova novotvoriv publitsystychnoho styliu (na materialii periodychnykh vydan kintsia XX stolittia [Yukstapozytyni types of tumors as a basis journalistic style (based on periodicals end of the twentieth century)]. *The Journal of N. V. Karazin Kharkiv National University. Series "Philology"*. Kharkiv, 2016. Vyp 75. Pp. 32–35 [in Ukrainian].
14. Ukrainska pravda [Ukrainian Truth]. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/> (data zvernennia: 26.03.2020) [in Ukrainian].
15. Fedorenko O. D. Deminutyvy yak zasoby publitsystychnoi ekspresii [Diminutives as a means of newspaper's expression]. Retrieved from: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2144> (data zvernennia: 11.05.2020) [in Ukrainian].
16. Futbol 24 [Football 24]. Retrieved from: <https://football24.ua/> (data zvernennia: 13.03.2020) [in Ukrainian].
17. Khrustyk N. M. Aktyvni protsesy slovtvorennia v suchasni ukrainskii movi : skladni slova [Active processes of word formation in the Ukrainian language : complex words]. *Slavic collection*. Chernivtsi, 2016. Vyp 20. Pp. 123–135 [in Ukrainian].
18. Tsenzor.NET [Censor.NET]. Retrieved from: <https://censor.net.ua/> (data zvernennia: 06.05.2020) [in Ukrainian].
19. Vogue UA. Retrieved from: <https://vogue.ua/ua/> (data zvernennia: 25.03.2020) [in Ukrainian].